

Retaule de Sant Andreu de Gurb

Gurb

Ubicació

Comarca: Osona
Lloc/Adreça: Museu Episcopal de Vic. Plaça Bisbe Oliba, 3. Vic

Coordenades:

Latitud: 41.93991
Longitud: 2.24382
UTM Est (X): 437316
UTM Nord (Y): 4643381

Classificació

Número de fitxa: 08100-199
Àmbit: Patrimoni moble
Tipologia: Objecte
Estil / època: Medieval Gòtic
Segle: XV
Any: 1415
Autor de l'element: Lluís Borrassà
Estat de conservació: Bo
Protecció: Física
Accés: Restringit
Ús actual: Científic
Titularitat: Privada accessible
Titular: Museu Episcopal de Vic. Plaça Bisbe Oliba, 3, 08500. Vic
Fitxes associades:
[Sant Andreu de Gurb](#)
Autor de la fitxa: Jordi Compte
Data de registre de la fitxa: dl., 07/02/2011 - 01:00

Descripció

El retaule de Sant Andreu de Gurb prové de l'església parroquial de Sant Andreu de Gurb i es troba ubicat a l'exposició permanent del Museu Episcopal de Vic. De les cinc taules originals que formaven el retaule de sis metres d'amplada, es conserven quatre compartiments amb escenes que representen els passatges de la vida de Sant Andreu, i un

compartiment o porta del retaule amb la imatge sant Antoni d'una de les dues taules suplementàries, a banda d'un fragment de guardapols, d'uns 25 centímetres. Estan realitzats amb pintura al tremp sobre fusta i corresponen, estilísticament, al primer gòtic internacional. El retaule fou obra de Lluís Borrassà realitzat entre 1415 i 1418. Les escenes que s'han conservat del retaule van ser descrites per mossèn Gudiol en l'inventari del Museu Episcopal: MEV 4522 . Compartiment del retaule. Episodi de la vida de Sant Andreu apòstol (127 x 95,5 cm). Un deixeble de Sant Andreu apaga el foc que han calat els seus parents a qui volien cremar a causa d'haver-se convertit al cristianisme. El jove del que es veu sols un braç, figura sortir per la finestra de la casa on s'havia retirat, abocant un pitxer d'aigua sobre el foc que tres homes havien encès davant la porta. MEV 4523.

Compartiment del retaule: Sant Andreu exorcitza un endimoni (110 x 92 cm). Sant Andreu traient els mals esperits del cos d'un jove de Nicea. En ella es veu la part superior de l'Apòstol beneït, els pares del jove i els caps d'una multitud de poble en actitud devota contemplant admirats el poder de Sant Andreu que fa que fugin del cos de l'endimoni, que apareix en segon terme i en un lloc d'aspres roques, set mals esperits que turmentaven a aquell. La pintura va superiorment abrigada per un gran arc lobulat sobre el que hi anava en altre temps un arc conopial de talla que ressaltava sobre un camper blau i ornat de serpentes i foliacions d'or fetes en relleu de pasta guixosa. MEV 4524. Compartiment del retaule: Sant Andreu arrossegat a l'indret del seu martiri (99 x 95,5 cm). El sant suposadament despulat dels vestits i només cenyint una espècie de calces blanques, lligat pels peus al darrera d'un cavall muntat per un botxí que l'arrossega per terra i penetra dins les portes d'una ciutat. Tres soldats no gaire visibles semblen turmentar al màrtir de Crist, mentrestant un cavaller ricament vestit, que va seguit de dos altres personatges dels que l'un vesteix de porpra i va a cavall, sembla empunyar un bastó y dirigir-se contra un grup de fidels que en posat compassiu contemplen l'escena. MEV 4525. Compartiment del retaule: Crucifixió de Sant Andreu (112 x 92 cm). L'apòstol, com un ancià venerable i vestint unes calces, està lligat en una creu plantada a terra pel braç esquerra i amb l'arbre posat horitzontal. Al seu voltant hi ha un grup de cristians agenollats i en actitud devota, trobant-se en primer terme l'esposa del procònsul Egees, vestint segons la moda borgonyona de l'època amb un mantell brocat (hopalanda) molt luxós, al peu de la creu, com en oració dirigida al màrtir i contemplant la seva ànima com és pujada al cel per quatre àngels, apareixent en glòria la mà del Omnipotent que l'accepta. A un costat i fent contrast amb aquesta representació de la mort del baró apostòlic hi ha Egees a cavall, seguit per un altre genet, tots ricament vestits; el primer en actitud de caure mort damunt del seu cavall ja que un dimoni l'escanya i un altre recull-la seva ànima que li surt per la boca i es presa dels mals esperits. MEV 4526. Compartiment o porta del retaule. Sant Antoni Abat (101,5 x 50 cm). El sant està sobre un fons copiant una estofa vermella-verda, vestint l'hàbit castany i portant la cossa de fusta y llibre encobertat. MEV 4527. Fragment de guardapols del retaule (112 x 25 cm). Presenta en relleu de guix daurat una serpentina amb foliacions estilitzades sobre fons blau.

Observacions:

Les referències de registre d'aquests elements al Museu Episcopal de Vic són: MEV 4522, MEV 4523, MEV 4524, MEV 4525, MEV 4526, MEV 4527. Els cinc compartiments es troben ubicats a l'exposició permanent del Museu Episcopal de Vic i el fragment de guardapols es troba ubicat a la reserva del museu. Els cinc compartiments del retaule de Sant Andreu de Gurb així com el fragment de guardapols van ingressar al Museu Episcopal de Vic el 1914, comprats per mossèn Gudiol, procedents de l'església parroquial de Sant Andreu de Gurb. (GINEBRA; 2000). Fotografies cedides pel Museu Episcopal de Vic.

Història

El retaule de Sant Andreu de Gurb és obra de Lluís Borrassà, del primer gòtic internacional, i fou pintat entre 1415 i 1418, com ho testimonia el document conservat del contracte del retaule datat a mitjans de juliol de 1415, i un document del dia 15 de juliol de 1415 pel qual els procuradors de la parròquia de Gurb es comprometen a pagar 320 florins pel retaule. En aquest document de contracte es fa menció a la monumental composició del retaule, que sobrepassava els 6 metres d'amplada així com les condicions de com havia de ser el retaule: "S'estableix que en la taula del mig, en el compartiment principal, Borrassà hi ha de pintar sant Andreu com a apòstol, amb la creu a una mà i el llibre en l'altra, amb mantell de blau d'Acre i gonella de drap d'or. Al damunt d'aquesta escena principal hi ha de pintar una Verge Maria sostenint el seu fill al braç, i àngels tocant instruments al seu voltant. La Verge ha de pintar-la amb el mantell d'atzur d'Acre i brocat d'or, i el Nen Jesús vestit de porpra. Encara al damunt d'aquesta escena i culminant la taula central s'hi ha de pintar una crucifixió, ço és, com crucificaren Jesucrist, e aquí seran les tres Marias e Sant Johan, e judeus a cavall armats. En les altres taules del retaule, que com hem dit eren quatre, dues a cada banda de la taula principal, Borrassà ha de pintar-hi en cada una d'elles tres escenes de la vida de sant Andreu. En total hi ha d'haver, per tant, dotze escenes de la vida de sant Andreu. En la predel·la, en els dos bancals que han d'anar als costats del tabernacle, Borrassà hi ha de fer tres compartiments en cada un, per tres mitges imatges: en una part hi ha d'anar sant Miquel arcàngel, sant Tomàs i, tocant al tabernacle, una imatge de Jesús amb una mà assenyalant vers el tabernacle i amb un títol que digui Hoc est corpus meum; en el bancal de l'altre cantó del tabernacle hi haurà al costat d'aquest una imatge de sant Joan Baptista, també amb una mà assenyalant vers el tabernacle i sostenint amb l'altra un títol amb la inscripció Ecce agnus Dei i en els altres dos compartiments sant Bartomeu i sant Pere. El pintor promet fer d'or fi els rampants, pinacles, redortes, espigues, bases, capitells, arquets, diademes i els campers "els fons de les escenes", que convingui, tant en els bancals com en el retaule. Pel que fa al tabernacle daurarà d'or fi de florins de Florència les tres formes que queden a la part de fora, i els finestratges seran d'atzur d'Acre amb fullatges d'or. Fins aquí el que és pròpiament el cos principal del retaule, amb la predel·la amb sis mitges imatges i el tabernacle i les cinc taules amb tres escenes cada una, però encara no s'acaba aquí la feina pactada entre la parròquia i el pintor. A banda del retaule i com a complements, s'acorda que el pintor farà encara, per a acompanyar el retaule, dues taules més, una per a cada cantó del retaule. En la primera hi haurà sant Joan Evangelista i sant Antoni, un a baix i l'altre a dalt, i en l'altra hi haurà sant Pau i sant Jaume. Per culminar l'obra el pintor haurà de fer un guardapols que cloirà tota la obra, el qual haurà de fer amb fullatges amb ocres fets amb argent colrat, i camper d'atzur d'Alemanya. Tot això Borrassà ho farà en el seu taller de Barcelona, ja que en el propi contracte s'estableix que un cop l'obra estigui acabada els procuradors hauran d'enviar a Barcelona roba per lligar l'obra i bèsties per portar-la, i tronyelles i palla per estibar. El pintor haurà de venir a Gurb per muntar el retaule, portant-se els mestres i elements necessaris per muntar-lo de forma que els procuradors

només hagin d'aportar-hi la fusta. Per tot això, els procuradors, tant en nom propi com en tant que procuradors del lloc de Gurb, prometen pagar a Lluís Borrassà 320 florins d'or d'Aragó de bon pes." (GINEBRA; 2000).

Bibliografia

AADD (2003). Museu Episcopal de Vic. Guia de les col·leccions. Treballs Gràfics S.A.
GINEBRA I MOLINS, Rafel (2000). "El retaule de Sant Andreu de Gurb de Lluís Borrassà. Estudi històric" dins AUSA, vol XIX 145 (2000).

